

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1967 ч.
ЯНВАРЬ
29
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 25 (6662)
Өртөө 2 көп.

Н. В. Подгорныйның Миланга чоруп турганы

МИЛАН. СЭТА-ның тускай корреспонденттери А. Краснов биле Б. Лукьянов оларның дамычып турары болза:

Милан—Ломбардиянын төвү. Милан бүдүрүткө уюруу-дүзүмүнүн таразы-биле Италиянын бирги болгаш чыгыш кижи салгыч талазы-биле (1,7 миллион кижи) азыраа, ийги хоорай болуп турар. Ону чүртүнү үлөтүрүп найымсазы деп алап турары даварылга эвес. Хоорайда болгаш оң чогууга хай-саным азыр-бүрү заводтар бар.

Январь 27-де ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы болгаш оңу үдөн чорупу совет күрүмө аймакчылары «Прелли» фирманын бүдүрүткөчүлери-биле таанышкан.

Бүдүрүткөчү херминини иштиге чыгып ажалчылар, инженерлер техниктери Н. В. Подгорный болгаш оңу үдөн чорупу кижилерини димиттиг адыш чыксаашыны-биле утсаан. Анаа бүдүрүткөчү удуручулары болгаш ажалчыларын талазы-биле Н. В. Подгорныйнын ужурашышыны болган.

Фирманын президентини Леопольдо Пирелли бодунун доңу чыгааныга Фирма 20 чылдар иштиге Совет Эвлюэллинде харылааны түдүк турар дээрини демдегезин. Совет Эвлюэллинде электири фабрикалары бар талазы-биле баштайгы герозерияны соода тускай дерилге болгаш дугуй белектеринин технологияны, латекстен мылган кирүргүчү хайым, кылмыл хому болгаш өске-даа чүдүлери саткан.

Оң дараазында Н. В. Подгорный чүвө туугаан.

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы болгаш оңу үдөн чорупу кижилер талазы-биле заводчу коруп, ажалчылар пехтерге барып, бүгү технология чорудууга хайгарган.

МИЛАН. (СЭТА-ның тускай корреспонденттери). ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Миланын «Ла Скала» опера театрына Джозеппе Берлини «Ритогелто» деп операзы көргөн. Театрге карьер экине «Ла Скала» директору проф. Ассор Гариелли хүндүт аалчыга байыр чедирген.

Чыгач дожаылы ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы болгаш оңу үдөн чорупу совет күрүмө аймакчылары нестүр көргө, оларны адыш наснашыны-биле утсаан. Дожага совет ажалчылар-биле нады турган, спорт болгаш көрүлдө бүдүрүткөчү талазы-биле министр А. Корона болгаш дагыгы херектер министринин ораалчымы Дж. Луцци олурган.

Операнын эгезээрини мурунда Совет Эвлюэллин болгаш Италияны күрүмө гимнлерин күтүсөт. «Ла Скала» азыш совет болгаш итали туткар-биле шыккан.

МИЛАН. (СЭТА-ның тускай корреспонденттери). Милан хоорайнын даргазы профессор Пьеро Букалосси ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорныйн чорупу кижилер январь 27-де тускай поезд-биле Миландан Венецияга аалчыны.

ВЕНЕЦИЯ. (СЭТА-ның тускай корреспонденттери). ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы болгаш оңу үдөн чорупу кижилер январь 27-де тускай поезд-биле Миландан Венецияга чөдө берген.

Оң-ла хүн кеже Н. В. Подгорный Венецияны хоорай чөвүлелини аалчыны болуп барган.

Бүгү-ниити тайбыңның эрге ажыы аээш

Айны болгаш өске-даа октаргаларын кириштиришсаң, космос делегини шийчлээр болгаш ажалчылар талазы-биле күрүмелерин ажалчы чорудуулаанын принциптерини дугайында Керээге ат салышышыны январь 27-де болган.

ССРЭ-нин дагыгы херектер министр А. А. Громыко, Американын Каттышкан Штаттарынын Совет Эвлюэллинде элчини Луизали Е. Томсон болгаш Везиобританиянын Совет Эвлюэллинде элчини сэр Джефри Харрисон олар Керээге ат салган.

Керээге ат салып турда ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы А. Н. Косигин олурушкан.

Өске чурттарынын керээге ат салып үргүчүлээр.

Бүгү улустарнын чаагай чорунга

КНО-нун космос делегини тайбың ажалчылар талазы-биле Комитетин «Айны болгаш өске-даа октаргаларын кириштиришсаң, космос делегини шийчлээр болгаш ажалчылар талазы-биле күрүмелерин ажалчы чорудуулаанын принциптерини дугайында Керээге ат салып кылган болгаш КНО-нун КГ Ассамблеянын XXI сессияны 27-де Керээге чүдүлдүзүп көргөн. Совет Социалистик Республикаларынын Эвлюэл, Американын Каттышкан Штаттары болгаш Везиобритания депозитариялар—чурттар болуп дээрзин керээ коруп турар.

Анаа дүштүр январь 27-де Москва, Вашингтонга болгаш Лондонга депозитариялар—чурттар оң Керээге ат салган, а оң дараазында өске-даа күрүмелерин алаа ат салып ажалчыткан.

Болгариянын, Мексиканын, ГДР-нин, КАР-нын, Польшанын, Чехословакиянын, Италиянын, Румыниянын, Турциянын, Венгриянын болгаш өске-даа чурттарынын талазы-биле боттарынын чурттарынын өмүзөөнүн керээге ат салганнар.

Өске-даа чурттарынын керээге ат салып үргүчүлээр. (СЭТА).

Керээге ат салдынган

ЛОНДОН. (СЭТА). Январь 27-де Дагыгы херектер министрствозунга Везиобританиянын, ССРЭ-нин болгаш АКШ-тын талазы-биле «Айны болгаш өске-даа октаргаларын кириштиришсаң, космос делегини шийчлээр болгаш ажалчылар талазы-биле күрүмелерин ажалчы чорудуулаанын принциптерини дугайында Керээге ат салганнар.

Дагыгы херектер министр Дж. Буш аңгы чыгачтын өмүзөөнүн Керээге ат салган. ССРЭ-нин Везиобританияда элчини М. В. Сиприоский Совет чыгачтын дакеанын ажалчы Керээге ат салган. АКШ-тын Везиобританияда херектерини түр бүдүрттирген Ф. Кайбер АКШ-тын чыгачтын өмүзөөнүн Керээге ат салган.

ТОП СОГУЛДА КОМИССИЯНЫН ХУРАЛЫ

Январь 28-те Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун хуралдары аалчыга Тыва АССР-нин Дээди Советинге согулдулар талазы-биле топ согулда комиссиянын хуралы болуп өрткөн.

Анаа дараазында айтыртыларым чыгаалашкан:

Тыва АССР-нин Дээди Советинге согулдулар талазы-биле согулда документтерини дугайында, Топ согулда комиссиянын округ, участка согулда комиссиялары-биле харылааны халдар дугайында база Тыва АССР-нин Дээди Советинге согулдулар талазы-биле бродирларын болгаш өске-даа материалдарын парладып дугайында айтырты чыгаалашкан. Оң итшап Топ согулда комиссияныч ажалчы планынын дугайында чыгаалашкан.

Номчукчуга СӨС

«Шын» солунуң бүгүнкү номери Октябрьның 50 чылынга бараалгаттынган болгаш мында Таңды районун дугайын чугаалап турар. Таңды район Тываның улуг районнарының бирээзи, көдөз ажалчылыг продуктуларын, ылаңгыя тараа бүдүрүткөчүлери-биле кол черин ээлеп турар. Тываның аар үлөтүрүткөчү баштайгыларынын бирээзи—«Тыва кобальт» комбинат база оң давес-ээринде туттунуп турар. Культура, чырыдышынын болгаш улус өвредилгезинин талазы-биле республикада искуу черде. Төгү талазы-биле Тывага болуулаан чугула болуушунуң кол-колу база-ла амгы Таңды районун давес-ээринде болуулаан: партиандык отряды, Бүгү-Тываның бирги тургузукчу хуралы, кезек намың бирги үлөү дээш өске-даа. Мынчангаш, «Шының» районнарга хамаарыштыр үндүрөр номерлерини, арынарнын баштайгыы Таңды районга бараалгаттынган эргим номчукчулар чөпсүмөр боор деп магээр бис.

Таңды делгем, оң байлаа хай, кижилери айны-иши. Ынчангаш чыгыс номерге районун эртин үзүм, амгы байдалын болгаш беш чыл планында сорулгаларын четче көргүзери күш четиниңиз маргыш чок. Ынчалза-даа бүгүнкү номерден оң районун экономика, күлүтүрүткөчү хажыгуудуңизини, өң эрес-соруктуг мунакчыларының дугайын, төгүлүг эртин көрүмдүндү олурушканын, районун мурунда турар кол сорулгаларын билип ап болуп.

Солуну белегип үндүреринге СЭКП райком, райүүссом, черликче партия организациялары, хоочун кижилер, бүдүрүткөчү мунакчылары эң идеялык киришкен болгаш улуг соңуургалдын илергелээзини демдегелейкин барып болбас.

Номерде районун ажалчы-агый, культуру тургузуушунда чедишинини, мунакчы кижилерин дугайын колдады чугаалап турар. Ынчалзажок, оң дээрге районда бүгү-ле чүүлдер эки, четпестер чок дээш оң эвес дээрзин чугаалап каалы. Районун мурунда улуг сорулгалар, шийтпирлесе чогууру хай айтыртылар туруп турар, ажалчы-херекте четпестер-даа бар. Улуг революцияны оң байырларын эң дээр аргазы—оң болза кичээниң шийтпирлеттинмэн сорулгалары мөөңдери болуп деп. В. И. Ленинниң чыгырларын районун партия, совет, ажалчы-агый органнары сагымышаан, ажалчы чоннарын күчүн оларне мобилизастар, а бүгүнкү номер аңаа дөгүм болуп сорулгалы.

Эргим номчук! Октябрьның 50 чылы-биле халбаштыр районнарга хамаарыштырган номерлерни, арынарны бүгүн Таңды райондан эгелеп ажалчыттыс. Мооң сөөлүндө өске бүгү районнар дараалаштыр «Шынга» аалчы болуп. Бо бирги номер иңдэг болгаш үнелеп, биске санал-оңалыңарны инирерини база дараазында районнарга бараалгаткан номерлерге, арынарна идеялык киржириңерни диледис.

БЕЖЕН ЧЫЛДЫН БЕДИНЧЕ

М. М. СУХАЧЕВ,
СЭКП-нин Таңды райкомунун бирги секретары.

Улуг Октябрьның төгүлүг бежен чыл оңуну хүнү чоошудулаан тудумна, улуг Ленинни өвредилгезинин тилелгелеринин, коммунизминин тилелгелеринин өндүр-чаагайын кижиги бүрүзү улам-на тода болап, билип турар. Оң өбилейин бистин чүртүвүстүн болгаш делегейин бүгү депшилгелиг кижиги төрелгетенинин амдыралына канчаар-даа аажок улуг үжүр-дузазын СЭКП Топ Комитетинин «Октябрьны социалистик Улуг революциянын 50 чылынга белегел дугайында» доктаалында ханым-биле көргүскөн. Эртен үени болап келерге, чүс-чүс чылдар-нынга деп хөгжүдүни кыска үениң иштинде эртин келген Советтер чүртүнү хай националдыг маадыр чоңу дээш, бистин Төрөн чүртүвүс дээш чоргалар чыгаар-ла төрүттүр. Совет улус бистин чүртүвүсү хөгжүдүңгү ажалчы-агыйлыг, өзүк-хүүректин, аңдазын-эргиништин чүртүндүн мунакчы техниканы, космиктиг корабльдерини, электри-биле нарын санажылга машиналарын чүртү кылдыр чаарткан. Ыагыш, саванын чүртү кааны, алюминийин, пластмастын; керосин лампаларын болгаш үс чырыктыларын чүртү күчүлүг электри төгү ажалчы үндүрер кайгамчыкты улуг күчүлүг түдүгларын чүртү болуп берген.

Бистин чүртүвүстүн чедип алган бүгү чүдүлери, оң дээр ажалчыларын, тараачыларын, албан-аажычыларын шылаарагай күш-ажылынын, чогадыкчы боданынын түңиле-дир. Ленинни коммунист партиянын удурулугу-биле совет улустун чоруп орав оруу шын дээрзин амдырал бүрүп-биле белегел каан. Совет эрге-чагырганын бүгү националдарын ажалчы чоннарынга берген эрге-мөдөөзинин адымында оларнын чүртүвүсү ажалчы-агыйлыг болгаш национал культураның шыкын хөгжүдүшүн тыва чоңуну амдыралын чыгаанга көрүп болур.

Тыва Совет Эвлюэллин составына киргенден бээр чээрби ийи-ле чыл эртен, а аңла Тыва республиканын ажалчы-агыйлыгын, культураның, амдыралын хөгжөөнүн кижиги магадап ханым! Бистин Таңды районун ап көрөлөтүр. Бо район көдөз ажалчы-агый бүдүрүткөчүлери-биле адырлары калбаа-биле хөгжүп турар район болгаш. 1945 чылда оң бүгү-ле ажалчы-агыйлыгы 10,5 муң га шөлге көдөз ажалчы-агый культуруларын, оң иштинде 9,2 муң га шөлге тараа культуруларын чыгып тарып турган. Тараа культуруларын хай кезини кол культура кылды-тас ээлеп турган, а арбайны 400 суланы 2800, чинге-тарааны 1100 га шөлге чыгып тарып турган. Районун бүгү-ле ажалчы-агый-

лары 150 га шөлге картофельни, 50 га черге ногаа культуруларын тарып турган. Хову ажалчыларынга өвөш санын көдөз ажалчы-агыйлыг машиналарын ажалчы турган. 1945 чылда бүгү район күрүмөгө 1756 тонна тарааны дужаан. Ам районун күрүмөгө болгаш совхозтары улуг, тараалан ажалчы-агыйлар, а район республиканын кол тараалан район болуп берген. Оңу бадтыкар улуг, сөөлү алы чылдарын дүртүзүлдө районун күрүмөгө болгаш совхозтары чыл бүрүдө 100 муң ажалчы черге көдөз ажалчы-агый культуруларын тарып турар аларнын чугаалаарга-ла четир. Оң дээрге, 1945 чылда тарып тургандан оң катал хай-дур. 1966 чылда чүдө тараа культуруларын бенин 82516 га черге тараан. Тарылга шөлдерини калбарганы болгаш чер ажалчыны культураны экижиктеңи күрүмөгө тараа садарын алаан көүдөңүргөн берген. Эртен чылын район күрүмөгө 72 муң тонна тарааны саткан, оң дээрге 1945 чылда тургандан 36 катал хай-дур.

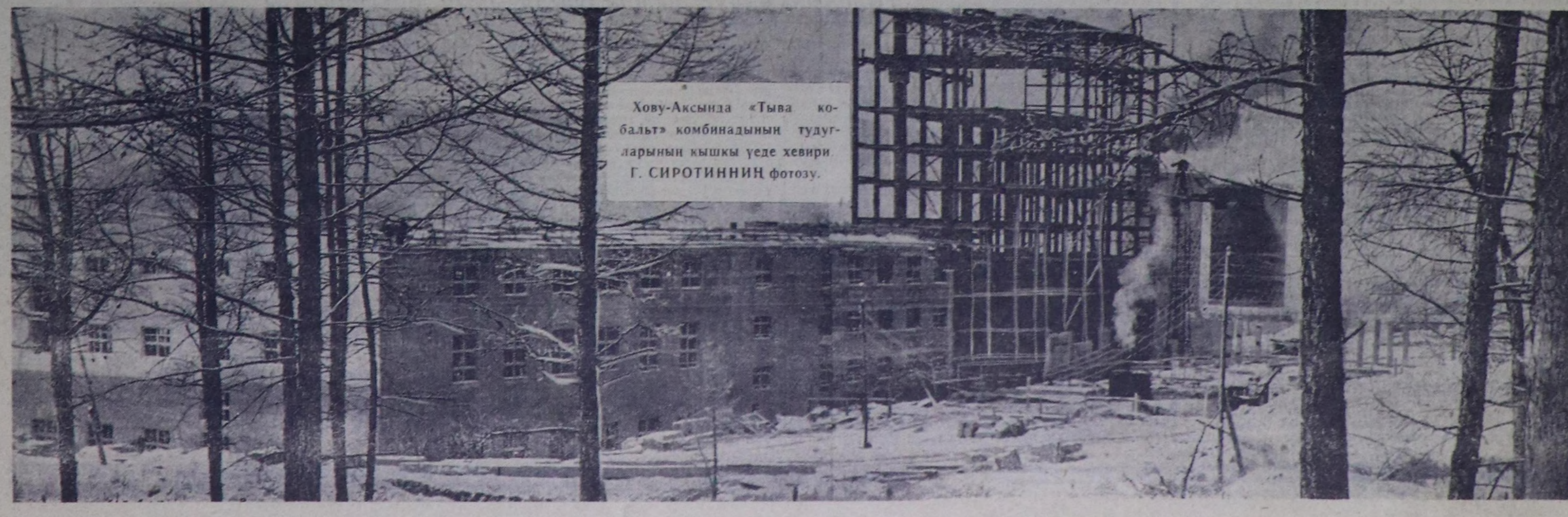
Эртен чылдарын онаагай чүдү болза совхозтарда болгаш, колхозтарда хову ажалчыны бек мергежиди ажалчыларынның көвүдүшүн болуп. Ам чүдө тус-тус кижилер эвес, а бүдүн-бузун авенорлар, бригадалар, ажалчы-агыйлар чыл бүрүдө бек дүжүттөрүн ажаап ап турар апарган. Революцияның чалбыжы» колхоз-тун тараажыларын дугайында эки сөстөрүн чугаалап болур. Оң ажалчы-агый Ольга Павлова Чүвө 20 ажалчы чылдарын дүртүзүлдө агроном ажалчып келген. Бо ажалчы-агый сөөлү беш чылдарда тараа культуруларын та бүрүзүндө ортумак дүжүдү 13 центнер ажалчы болган, а эртен чылын маала берге байзалдар тараа-лаа, та бүрүзүндө 18,2 центнер дүжүт ажаап алдыган. Бо ажалга чүдө Ольга Чүвө чыгачка эвес, мында дүржүлгалыг, хову ажалчы эки билдир механизаторлар болгаш бригадалар шуну эки киришкен. 1966 чылда ол колхозун Михаил Николаевич Петрова удурткан № 1 бригадалы та бүрүзүндө 20,6 центнер, эш Сергей Герасимович Вудряцкек удурткан № 2 бригадалы база бек дүжүтү ажаап алган. Өске ажалчыларда база тараа культуруларын бек дүжүтү чыл бүрүдө ап келген бригадалар бары дыла өөрүчүг. «Межегей» совхозта эш Петр Алексеевич Ермолаевтин оң ажал чылдарын дүртүзүлдө удуртуп келгени Кара-Булуң трактор-хову бригадалы база эки ажалчып турар. Оң бригада эртен

Чугула документилендерден

«Иркутский алюминий, Ачинский дой-довурак заводтарынын болгаш «Тыва кобальт» комбинаттын тудуун бо беш чылда доозар»
(СЭКП-нин XXIII съездинин Директиваларындан).

Кобальт деп үнелиг казымал байлакты Таңдынын Хову-Аксында тыпкан экспедицияны удурткучу Василий Александров Унковс, инженер-геологтар Александр Александров Богомол, Тансия Николаевна Иванова, Мамед Осад-Оглы Мамедиков Күрүмө шаңналдарын алганнар.

База бир документте мынчаар бижээн:
«Ажыктыг казымал байлактыг черни тыпкан болгаш шийчлээни дээш, Кыргыз Хууракович ХОЯПАК-ОЛГА ССРЭ-нин Күрүмө шаңналынын лауреады деп атты тыгышышаан, Күрүмө шаңналынын бирги чергезин 1952 чылда берген».

Хову-Аксында «Тыва кобальт» комбинатынын туугуларынын кышкы үеде хевирин Г. СИРОТИННИН фотозу.

Кур чер совхозунун ажал-шиде... Октябрьдин 30 чыгышыга Бетке дугайында СЭКП Төз Коомунун...

163 гектар болбаазырамын, кентуу... 126 акорбаны 28 муң аякыт, тогуз...

Ошун Дакый-оол, Кукүтөт Серен, Омар Норжуман, Монгуш Четкен...

ам-даар кылдырмаан аякылар... чыдар хай. Улут революциянын...

ны садары-дыр Четир кемчөөлдөгү... мал чөмөн бөлөткөн аягы, 40 куду...

«Танды районну (СЭКП райкомунун секретари эш М. Сухаев, райкууском даргазы эш Ш. Куулар, бугурунго 70,3 миң тонна тарааны эш А. Токарев) күрүлгө 29,3 миң тонна тарааны санды, планын 235,4 хуу күүсеткенин, ажал-агыллар үрөзүннөр, мал чөми тараа болгаш өске-даа фондурлар-биле хандырынганын барым-даалааш, дужут ажаап алышыккын болгаш күрүнеге пландан ажыр тараа садарын чедиш-кинниг чорудар дээш социалистик чарышка тилекчи болган деп санааш, РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинин база ВЦСПС-тин шилчирер Кызыл түгүлүн болгаш 5 муң рубль түңгүт акша шаңналды тыпсыр».

«Революцияныч чалбынымы» колхозунун муракчы хойжуу МАЛАНДАЙ ДАНПЕВИЧ, оң кыды хойжу, мадыр ие МАА-ХӨВ ШОМБАЕВНА МОНГАЛЬБИЛЕР шаңнала, өскө бугу ланы араатар

дег, үстүндө өгүчтү ышкаш ыш-рофаны офицер, Кара-оол, Раиса башкылар, Делгараа сааныч, Артан үш уруу ада-иези дег хейжулар.

ТӨӨГҮДЕН ОДУРУГЛАР

Кочетов сууруу, Улут Октябрьдин чалбынжында Тываже келген чаптанчыларынын кези дүшөөн, хөрлөзөп үнгөн черлериниң бирөөн деп санап болур.

Оюн Күрсөди

Байдал тайбыччыран хире болган, мычалаа-даа, чакым тармагына ара катган, Тарлашкын дайынынга кыркыр апарган бис. Эраши, Тестен Самбуу болгаш өскө-даа идешкейи араатар кыда эг тергалар келгенин дырмалды келген. С. К. Кочетова баштаган Танды партизанын Каз-Хемпик Хаебников, Келтих оларга баштаган партизанын-биле катыжыл алган.

Актырдын түрү, Моолдун Улаанголдун бөр чорашан келгенине сооладу. Тыванын бири тургузучу Улут хуралы 1921 чылдын август 13-тен 16-га чедир болган. Адаа адым араатар өрү боош-шевик өөрүшүктү дөткөмчөткө даянган, феодал, аластерттериниң удуралышкынын ачкын, тусеяй догунулан Танды Тыва республиканы чаралаан, бири үңкөсн хойбууну хуулоон адымыс. Бештайгы кезек намын бир үүрү (угулар яамык) база маала тургустунган болгаш сооладу өскө-дөсү биле каттыккан, Оюн Күрсөдиге баштаган Аратын Революстун намы болду.

Ийи юбилей

Совет эрге-чакырга бежен харлаар. Оң тивадегелиг херээ дөш баран бооп, оң-биле кады өзүп келген кижиге бо байырлап кайы хире үңкөргө дөшөн кизи бүтүрүне билдингир боор. Мен боом Улут Октябрьдин 50 чыла-биле кады 70 харын харлаар — мичангын, ийи юбилейин хары тутам делегээр аас-кеажатир болу турар мен.

А. ПЕТРАКОВ, коочу совет аякыдакчы, сартизан.

Сүт, ногаа элбээр

«Межерей» совхоз хой сүт бүдүр-ерин талаан-биле Танды районда кол ажал-агыл. Эрткен чылын оң сүт-бараан фермаларынын инек-бүрүтүндө сап алган сүдү ортума-мык 2855 кг болган, а ол совхозтун саанчылары Л. Серенова 3012, З. Кравченко 3008, А. Сабельникова 2088 кг сүтү буттарынга быжы-лаан инектериниң бирөөздөндө-не саап алганар. Ажал-агыл күрүнеге мал ажалынын продуктуларын са-дар чыл чылын чедишкенин күү-сеткеш, ногаа культуларынын га бүтүрүндө 182 центнер дужутту өстүрөн.

ИНТЕРВЬЮ

«Межерей» совхоз хой сүт бүдүр-ерин талаан-биле Танды районда кол ажал-агыл. Эрткен чылын оң сүт-бараан фермаларынын инек-бүрүтүндө сап алган сүдү ортума-мык 2855 кг болган, а ол совхозтун саанчылары Л. Серенова 3012, З. Кравченко 3008, А. Сабельникова 2088 кг сүтү буттарынга быжы-лаан инектериниң бирөөздөндө-не саап алганар.

КЫРЫЗА-ДАА КОЛХОЗУМ БАР.

Хуу, бидаргай ажалдыг чорда, бастыг адым араатар кайы хире-түрөй чораша чүр дээр. Бүгү-түгүлү тус-тузунда боттары кылдыр, айт-ынаам чедишпес, адызын чөп-сө-дө чөк болур.

Чугула документиден

«Танды районну (СЭКП райкомунун секретари эш М. Сухаев, райкууском даргазы эш Ш. Куулар, бугурунго 70,3 миң тонна тарааны эш А. Токарев) күрүлгө 29,3 миң тонна тарааны санды, планын 235,4 хуу күүсеткенин, ажал-агыллар үрөзүннөр, мал чөми тараа болгаш өске-даа фондурлар-биле хандырынганын барым-даалааш, дужут ажаап алышыккын болгаш күрүнеге пландан ажыр тараа садарын чедиш-кинниг чорудар дээш социалистик чарышка тилекчи болган деп санааш, РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинин база ВЦСПС-тин шилчирер Кызыл түгүлүн болгаш 5 муң рубль түңгүт акша шаңналды тыпсыр».

Араттын аас-кежи

«Революцияныч чалбынымы» колхозунун муракчы хойжуу МАЛАНДАЙ ДАНПЕВИЧ, оң кыды хойжу, мадыр ие МАА-ХӨВ ШОМБАЕВНА МОНГАЛЬБИЛЕР шаңнала, өскө бугу ланы араатар

дег, үстүндө өгүчтү ышкаш ыш-рофаны офицер, Кара-оол, Раиса башкылар, Делгараа сааныч, Артан үш уруу ада-иези дег хейжулар.

Тываның өңүг металлургиязының баштайгызы

Комбинатта техниктиг эртемнериниң үңкөсүнүн өрөөнө белик мергежилдиг кадрлар керек. Чүтле металлургия цегине беши 30 аягы мергежилдиг кижилери керек. Техно-логтардан аялаа нинти мергежилдиг хой ажалчынары не-теттивер. Инженер-техниктиг ажалчыларын талаан-биле ап көргө, өңүг металлургия талаан-биле металлургия, химик-тер, автоматика болгаш телемеханиканы тускай эртемчилер-и керек.

Ийнги арын

Совет эрге-чакырга бежен харлаар. Оң тивадегелиг херээ дөш баран бооп, оң-биле кады өзүп келген кижиге бо байырлап кайы хире үңкөргө дөшөн кизи бүтүрүне билдингир боор. Мен боом Улут Октябрьдин 50 чыла-биле кады 70 харын харлаар — мичангын, ийи юбилейин хары тутам делегээр аас-кеажатир болу турар мен.

1967 ч. январь 29

«Тыва кобальт» комбинатта аягыда өңүг металлургиянын өске-даа бүдүрүгелерин келер үдө тудары чай-лаш чок. Республиканын өңүг металлургия хөгжүлгөсүнө улут ролдуу Саян ГЭС ойнаар. Ол ажаллага кирерге, Тыва АССР чык үңкөдгү электрэнергияны болгаш сүт ортуу алыр.

Хову-аксының эртинези

Тыва АССР — чүрттү руда талаан-биле байлак район-нарынын бирөөн. Республикада шынчылде тыпкан караг бай-лактарда өңүг металлургия: кобальт, чөс, чык, коргулчун, алдын, монгуш сүт, алюминий бар. Тывада өңүг металлур-гиянын руданы үңкөдгү компоненттер-биле байлак. Демир орук болгаш сүт орук чок-даа болза, байлактыг чакым черлерини шынчылде алырын айтырыларынын тургустунган ужуру чогуу-да ийди. Иччангаш келер үдө Тыванын үлетпурун — специализациянын кол адыры — өңүг металлургия дээрине чыгы-ны турбас.

Тываның өңүг металлургиязының баштайгызы

Комбинатта техниктиг эртемнериниң үңкөсүнүн өрөөнө белик мергежилдиг кадрлар керек. Чүтле металлургия цегине беши 30 аягы мергежилдиг кижилери керек. Техно-логтардан аялаа нинти мергежилдиг хой ажалчынары не-теттивер. Инженер-техниктиг ажалчыларын талаан-биле ап көргө, өңүг металлургия талаан-биле металлургия, химик-тер, автоматика болгаш телемеханиканы тускай эртемчилер-и керек.

Ийнги арын

Совет эрге-чакырга бежен харлаар. Оң тивадегелиг херээ дөш баран бооп, оң-биле кады өзүп келген кижиге бо байырлап кайы хире үңкөргө дөшөн кизи бүтүрүне билдингир боор. Мен боом Улут Октябрьдин 50 чыла-биле кады 70 харын харлаар — мичангын, ийи юбилейин хары тутам делегээр аас-кеажатир болу турар мен.

1967 ч. январь 29

«Тыва кобальт» комбинатта аягыда өңүг металлургиянын өске-даа бүдүрүгелерин келер үдө тудары чай-лаш чок. Республиканын өңүг металлургия хөгжүлгөсүнө улут ролдуу Саян ГЭС ойнаар. Ол ажаллага кирерге, Тыва АССР чык үңкөдгү электрэнергияны болгаш сүт ортуу алыр.

Ийнги арын

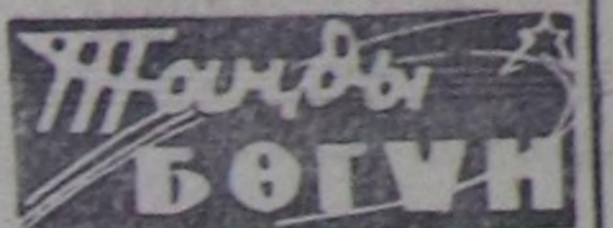
Совет эрге-чакырга бежен харлаар. Оң тивадегелиг херээ дөш баран бооп, оң-биле кады өзүп келген кижиге бо байырлап кайы хире үңкөргө дөшөн кизи бүтүрүне билдингир боор. Мен боом Улут Октябрьдин 50 чыла-биле кады 70 харын харлаар — мичангын, ийи юбилейин хары тутам делегээр аас-кеажатир болу турар мен.

1967 ч. январь 29

«Тыва кобальт» комбинатта аягыда өңүг металлургиянын өске-даа бүдүрүгелерин келер үдө тудары чай-лаш чок. Республиканын өңүг металлургия хөгжүлгөсүнө улут ролдуу Саян ГЭС ойнаар. Ол ажаллага кирерге, Тыва АССР чык үңкөдгү электрэнергияны болгаш сүт ортуу алыр.

А. ПЕТРАКОВ, коочу совет аякыдакчы, сартизан.

ТАНДЫ КЕЖИН АЛДЫН ТАРАА

Межегей араттарынын ирызын билбес, ону ыраалаан кижини Танда чок деп чугаалабас, ирил калдыг-даа чагыр болбас. Ол ирил Тандыга чорбаан, Межегейнин бараанын көрбөз-даа кижини бо-ла ырай берген турар: Мөңгүн-Тайганын малтыны-даа, Сут-Халдуң механизатору-даа, Чалаанын шахтеру-даа, Эркин, Тестин кадарчыны-даа, Тере-Халдуң аячыны-даа, Тожунун ивижини-даа...

Унген хүндү кералдеге Устү-Тейден бараан хараар, Устү Межегей Кукур-Бузуң Узук ногаан чыдар боор он.

Бо одурууларын чурумын бистин бо хүнерини келгенин бистин артык тарыхын турар, Чогутур уеи келгери, Танды элдин ховулары ногаара бөрүл араттар отур билл ыраал каан ышкан. Ол ирың укур-указын амырларда боттаны бергени Уагу Ленинни, Совет эрге-чагырганын ачык дээрин Танды районун ажал-иши бутуру билер.

Танды — бистин республиканын он таралган районунун

мурнуку одурууна кире берген. Чооку чыдарга чедир-ле, район чааскаан күрүнеге миллион пуд тараа дужааптарга, магадап чугаалап турган бис. Ам Тандынын чангыс «Тиледеге» совхозу бели миллион пудту ана-ла дужаап турар апарган.

«Танды кижин алдын тараа» деп чугаанын тыпты бергени та-варыла эвес. Ол байлак дужаап-дустун чайгаар бүткен хайырла-ды эвес. Калктын болгаш Межегейнин, Чедерин болгаш Балга-зынын дегем хову-шолерин алдын тараа ораны кылдыр совет кижилер хуудурушкан.

Тыла Арат Республиканын эл баштайгы күрүне ажал-агыл эр-леринин бирөөн Элегесте тур-густунган. Укеи-дөргөн чыдарда «Элегесте» бугаа» деп чугаа Бугу Тывага тараан турган. Чуа дээр-ге Элегесте бугааны казарына ил-чиң чугаа Танды кожуунуң эвес, өске-даа кожуунуң араттары кирип турган. Феодализмдин че-ринде аал коданан уюмун чораан араттар ырак-узакта Элегесте-ге келп, механизаторларын мер-

гежилге өөрөзип, амыкчы аг-гынын одунче кирип өгөлөөнөр. Тысынан ховучун механизаторла-рынды бирөөн Сут-Хал чурттуг Чавыдактын ат-сураа ылазыла Элегестин ховуларын төртүтүг-төн.

Элегесте аян туткан Эркин үнүг тракторун. Экономга каалдыраан Эрег-кеже Чавыдактын.

Бо дээрге чангыс чижек-тир, Бөгүнү бистин амырларын-тан илди чижекти он-ону-биле алап болур.

Танды кижин алдын тараа! Он элери кынармы? Оларнын ат-шоланын төндүр алап чедир берге, бис чүгө олзанын чамык-кеинин дугайын номучуларын илчилегейнге баралгадын көрөл.

Республикага сурагалы Чедер ховулары бо-ла богай. Ону куш-ажыла дайыла төлөнтп кижилер ыңчаар сурагышкан. Кур-чедде «Тиледеге» совхозун мур-накчы механизаторларын ат-тары бо: Михаил Мөңгү 1966 чылым куксу дужап ажал алышынын уезинде СК-4 деп комбайн-биле 320 гектар

чедерин дужаап ажап алыр деп хуудалгелг турган, 980 гектар шолдун дужаап ажап алган. Он 1105 тонна тарааны бастырган. Николай Рудков 1017 гектар шолден 1100 тонна тарааны, Салчак Оян-оол 905 гектар шолден 1035 тонна тарааны ажап алган.

Районун өске ажал-агылдын ири көргө, илди кижилер ба-ла хей. «Межегей» совхозтун ком-байнери Михаил Черышев 1017 гектар шолден 849 тонна тарааны, «Коммунизм хереди» колхозта Александр Бибик 1946 гектар шолден 1140 тонна тарааны бастырган. А. Бибиктин көргүзгүчери районда өч-де бедик болуп турар.

Тараанын бедик дужаап-биле чегелештир Танды район сут саалдынын талазы-биле республи-када он бедик көргүзгүчери чедип алган. Бир саар ишекке онааштыр чыла 3000 литрлик денелин амырнын саначылар дужаап бар. Ол чедикчилер малды чен-суур-биле эки халды-нын турарында чедип алдыган. Он кол чедип кукурга ээлеп тур-ар. Чайгы хүнерде Танды

эдеттерин ховуларын өңүн ногаан кукурга хунаай бээр. Ол дээрге «Тиледеге» совхозта 110 гектар чедер гектар бур-тунден 316 центнер ногаан масса алган Ондар Көшкө-оолдун, дур-жулга станциясында 329 гектар чедер гектар буртунден 210 центнер ногаан масса алган Нико-лай Шойбурун болгаш өске-дерини-даа эки ажал-агынын түнөөлдери-дир.

Тандынын таралдылары гек-тар буртунден ажап алыр дужа-аптын бедик дээр шектаамал де-мисежи турарлар. Ол чорук ил-чиңгис кижилерин эвес, бугуну-буаи бригадаларын, ажал-агыл-ларын херо апарган. Баш чи-жек, дуржулга станциясында Ни-колай Калинин дурткан бешки бригада 1730 га чедер гектар буртунден 10,5 центнер дужа-п алыр планын турган, га салын-дан 21 центнерин алган. «Ре-волюциянын чамыкчы» колхоз-та Михаил Петровтун бири бри-гада 3360 гектар шолдун гектар буртунден 20,6 центнер та-рааны ажап алган.

Чамык буртунден эвес кижилер бо көргүзгүчери таварыла-

дыр, аян бойдуотун хаа хайыр-далы-дыр деп санаар чадабас. Ичкан кээрге, районда иници бай-далды көрүштерге, херектин ужу-ру билдине бээр. Гектар чедер районга иници-биле 7,8 цент-нерге денгизип турган. Ол чуга-гай 1959 чылда 13,3 центнерге чоктаан, а 1966 чылда 14,6 центнер апарган. Бо чижектер районда чед ажалынны культу-рын белин турарын база дужа-птуу он-даа белин болтурунун аргаларындын барын чегелешип турар.

72 муң тонна тараа! 1966, чылда Тандынын таралдылары-нын күрүнеге дужаалап тарааны ол-тур. А план 30 муң тонна тур-ган. Совет эрге-чагырганын тоо-лугу байлыгы чылым Тандынын таралдылары дужааптын чыл бол-дур дээр бугу кукун салып ту-рарлар.

Районун ажал-ишчилери кел-дир үеке дидим болгаш буртун-дун көрүп турарлар. Районда иници-биле 489 муң 125 гек-тар кедэ ажал-агыла ажал-лаар шол бар. Ону 144 муң 643 гектарын тараа культурулары болгаш чангыс чылдыг иткен айлаа элөөн. Бо бугу шолде-чү-чү кедэ ажал-агыл машиналар ажалдап турар. Эркин чылым дужап ажап алышынын уезинде Тандынын шолдеринге, орута-рында 300 ажал тараа ажал комбайнар, ажал-агылларын боттарынын 344, өскөртөн кел-ген 265 автомашиналар хеделип чоруп турган. Оларны чамыкта-ры Хабаровск, Красноярск край-

лардан келгелен. Салтырга, бугу район дужаап кыраана чоруп турган ышкан болган.

Тандыкылар бо чылдыг бедик дужаап дээр демисеже шалга-ла кирипкен. Механизаторларын аг-ротехникти өрөдөгөчө чед бол-ганда чоруп турар. «Тиледеге» шолхозта 41 кижин өрөдөгөчө хараа туртуган. «Элегесте» 12 ногаамчылар өрөдөгөчө турар. Суг-гарыкчылар курстары база ажал-агыл «Межегей» эки чоруп тур-ар, ол совхоз чүгө бири болгаш илгичи боттуң үреништерин ажал-лаар деп сорулганы салган. Бугу районда 82 муң 216 га таралга шолдун 64 муң 782 гектарын, азы 70 хуудун өң унелиг куанту-ра—кызыл-тас элөөн.

Каш айлар өртөр. Тандынын ховулары хаймыгып үнөр. Күс дужар. Тандынын ховуларын ал-дын тараа ышча бээр. Межегей араттарынын ховучу ирызы база даярланып бээр:

Аткан даярчы сырындыда Арат-Тейден бараан хараар, Адыр Межегей Кукур-Бузуң Адын сарыг чыдар-ла боор.

И. КЫРГЫС,
бистец тускай корр.

КИЖИНИ КУШ-АЖЫЛ АЛДАРЖЫЛАР

НЕЖИКТИГ ХОЛДАР

Кижини боламы-ла районга, республикага ындыг белем сурагалы бергес. Бистин ховучу хойжусу Оюн Сан-ооловни Ласуну чон кижикти холдары деп адавышкан, районга алдаржыдып турар. Кижини куш-ажыл алдаржыдыр деп чугаалажыр бис. Ол ишын, Оюн Ласу 1958 чылдан бээр хой жалап келген. Ол чылым уекен, хураан алаан, алаан чылымда оларнын талуун жейи алаан. Он бээр-ле хураан болган, дуг алыр талазы-биле мурнуку одуруун өңкөзгөн.

Эркин чылым ол пөлтүгө кире турда, колхозка оон бугурун берген чүдөрүн самал көрүгүс: 6 муң ажал баш хураан, 12 муң килограмм дүк.

Эт база-ла арбын. Бо чылым база баай эвес ахмадаар. Дуржукун төртүр хайлардан чүкө онааштыр 90 хураанни, бир баштан 2,5 кг дүктү, азы ишти пландан 400 килограмм хуу алаан. Эң-не өөрүчүгү, уекелчиге чүгө — бодун дур-жулазын өскөргө дамчыдып, чаа чүдүгү, чар-рышты эгелекенин болуп турарында. Мурнак хойжу Мөңгүш Дөстек биле кады боттарынын дуржулазын чылда 3—4 дуба хойжуга чугаал-ла берип, оларнын коданарына барып, ботта-рынынга калап алларип турар.

Октябрын 50 чымына алдар болдурган чар-рыштын эгелекенин база-ла Ласу болду. Чүс хой-жа онаштыр чүс хураан, тыва уксаалыг хойнуң бирээнден-не 2,5 кг дүк аларын хуудангес.

«Межегей» совхозтун мурнак хойжусу Оюн Дөкөл-оолду чарышка кылдырар. Илди чарыш-ка «Коммунизм хереди» хойжусуна калбартыр дугайында айтырымын парткомга тур-гускан.

Оюн Ласу мурнуку хөвээр-ле илдепкей хой-нычтын СЭКП райкомунуң хөвөгүнү, райсовет-тин депутатты. Малчын өөрүнде тешигтор, улуску контрол болууну хөвөгүнү, Коочун малчынын чүтүлдүг ажал бедик-биле унелеттинип турар. Ол Тыва АССР-ниң алдары малчыны 1966 чылда чакырткы дэда ховулазы — Ленин орден-биле база шаңкталган.

Х. АРАЧЧАА,
колхозта партком секретари.

МАРИЯ ПЕТРОВНА

Бир талазында тараа шолдери, өске талазында дегем ышалаар тагаа эдөөн дурбар чаптып чоруткан тагаа хемичин ортаан агымында, чоон, узун доттарга, хайжыларга өртөр иштинеде Алаш суурну адал кахсы иш карат, ашча чаа ба-жыч турар. Оларнын бирээнден М. П. Михайла-ва чуртлап турар.

Мария Петровна совхозтун мурнак механизаторларынчын бирээни. Оон куш-ажылын алдары 1940 чылдын азымында, тракторга ажалга эге-лэн, Куш-ажылын өөрүшкүнү баштайм чамы

билдиртпей эрте берген. Оон соонда эртен каш чыдарда Мария Петровна Совет Төрөөн чурт-туң посталазы, даманышкан хоруу дээр де-мисежилерин бирээз, тиктист. Ам ол «Куш-ажылым Каша түр» орденни, «Кур болган илдепкей, Мария Петровна Алаш суурда херэ-женир көвүлөшкөн хөвөгүнү, дуржыкын.

Мария Петровна хойжусуларнын одарынын дай-былап, чоога шолу суугарып, азы чед адырла-зынга, кала-даа ажалдап чорда, оон трактору урелин турар таварыла конуш ховар. Ичкан-дан ажалыклар Михайлованын адын адавай, а Мария Петровна деп хуудулуп чугаалаарлар.

Д. ДАРЛАШ,
«Межегей» совхозтун ажалын комитетинин даярэм.

амнын дугайын кыска, тода чугаалаар.

Эртен чылым М. Михайлова кыска херге шилчидерге 925 гектар чедер болжарыткан. Илдепкейлерин бирээз, тиктист. Ам ол «Куш-ажылым Каша түр» орденни, хой-нычтын ажалыклар Мария Петровна Алаш суурда херэ-женир көвүлөшкөн хөвөгүнү, дуржыкын.

Мария Петровна хойжусуларнын одарынын дай-былап, чоога шолу суугарып, азы чед адырла-зынга, кала-даа ажалдап чорда, оон трактору урелин турар таварыла конуш ховар. Ичкан-дан ажалыклар Михайлованын адын адавай, а Мария Петровна деп хуудулуп чугаалаарлар.

Д. ДАРЛАШ,
«Межегей» совхозтун ажалын комитетинин даярэм.

Чарык чыл дуржугунда дуржугун илди млек өштү, сүмөкчөчө, бий-чымы — РСФСР-нин шкваларында алдары башканы НАТАЛЬЯ ВА-СИЛЬЕНА АФАНАСЕВНАЧЫн чагай ажал-агыл бо-дур. Бо ур-штинде ол та чөжө өөрүшкенин өң класс дуржугун. Каздадан ил-веш, Наталья Васильеванын дор-ту кыла Бай-Хан ортук шквал-зынын чедер чегиле.

БИСТИН ЭРТЕМДЕНЕРВИС

Көдэ ажал-агынын Тандыга дуржула ста-циязы Тывага баштайгы эртем-ишчиле албан че-ри болуп, Чидананың Теве-Халга тургустунган, «Улегалыг станция» деп ат-биле Тыва Арат Рес-публикага сурагалып турган. Тысынан көдэ ажал-агынын эртемге үндөлөп чорударынын станция бодунуң улун кирген.

Ажал үгө дуржула станциянын эртем-иш-чиле ажалы бистин республикага болгон Г. Бир-зонанын бир чурдун олоду оловоор. Ол соң-ла-ны чүгө теория талазы-биле эки белеттүүлөн, дуржуламы эртемденер чедикшикни ишт-тирлээр. Эртем адын чедип алган специалистер

чооку үгө станцияга чок турду. Өскөртөн ка-лап келдери база белем эвес айтыр.

Владимир Дамбаевич Назим-оол Москваның Ломоносов аттыг күрүне университетин дооскап амык специалист. Ону дооскап, республиканың көдэ ажал-агы министрствонун чед ажал-агынын болгаш чед тургустунуң эргелемеге ажалдап кирген. Оон соңунде көдэ ажал-агы Алашканын аспирантылап кирген, 1964 чылда дооскап, станцияга келгени ол.

Эртем болгаш практиктиг ажалга чүтүлдүг, илдепкей хай-нычтын эш Назим-оол станция директорунун эртем талазы-биле оралкычынга ажалдавышкан, эртем-ишчиле ажалынын чор-дугу, элден каш брошюраларын бижезин, 1966 чылда «Барын Сибиряк» байдалдарына хер-жунуң үгө масшаттыг картанын тургузары бол-ган практиктиг айтырларын ишттирлээрликке картаның ажалымын уасттарынын ортурга деп теманы диссертация ажалын бижип дооскап.

Совет эрге-чагырганын юбилейин бо чылымда эртем адын чедип алары-биле диссертацияны ол каалаар. Ажал хыналчылыг белеткен болди бугурунды-даа кыла. Ичканга бистин баштайм бодуус эртемденер В. Д. Назим-оол болур дээрине илген турар бис.

Бистин эртемденервиис чүгө оон-биле кызы-саараттымын, чооку үгө нежекир дээримиз барылдамы бар. Станциянын эртем талазы-биле директору Т. Г. Шлак, ажал эртем ажалчыны И. В. Екимов олар аспиратурда эртемге өңөрөлп турар. Н. У. Клуудук, С. П. Прохурин олар шуут өөрөлп турар. Аспиратурда кирери-ниң өкчөсүн В. С. Фомин чедикшикни дужаа-ган, Ольга Александровна Назим-оол шымак белеткенди кылып алаан, база эртем дужаары-биле Иркутскиге чордукан.

С. ПЕТЕНЕВ,
станцияда парторганизация секретари.

Танды районда автономия эргелек-тин КЫЗЫЛ-ОЛ САМУГУЕВИЧ ОЮН ол ажалга үр чыдарынын дур-жугунда эң сеткилдиг ажалдап кел-ген. Чоокта чаа республиканын уран чүдү көрүдөгөчө кирешкен, «Хойжу Суган» деп ирыны ир-лап, «Ивижилер», «Чагытайг дим-шангал» деп тандыларга эки ир-жиң, түнел концертке ойлаан. Уран чүгө эки иржиңгелер дээр Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Хуудулал бижин-биле шаңкталган.

ШУПТУЗУ ЧЕТТИРДИМ ДЭЭР

Василий Григорьевич Криковтун допчу на-дарын мурнуку көргө, шерип албын эртерге-ден сөө түндө кылаан ажалы-ла тудуку, бизичи. Ам алаң хараар дый берген, тоочун тудуку-бизичи та чедэ бажык кылаан, та чедэ туду-гунуң чүгө, ону санаары-даа берге, бооу бо-дун уттулкан.

Ол 1956 чылда ичкан «Кызыл партизан» сов-хозка чедип келген, бизичи-биле ажалдай берген. Оон соңунде дуржула станциямы кылдыр эде тургустунган бо ажал-агыга чаа тудулар хөвү-биле негеттинип келген. Шөвөр холдарымы, ажалга чүтүлдүг тудуку Дурген суурда дыкка хөв чаа тудуларын кымышкан.

Сөөлүрөдө малдын баш сананың өскө-нө-биле холбаштыр, малчынар тураларына чуртала бажычарымы, мал калжарларын тудуар эртенек муула айтыры болу берген. Бо ажалды он Криков улуе көдүрлүүшкү-биле хуудул алган, бир бригаданын тургузуп алган. Ам дуржула

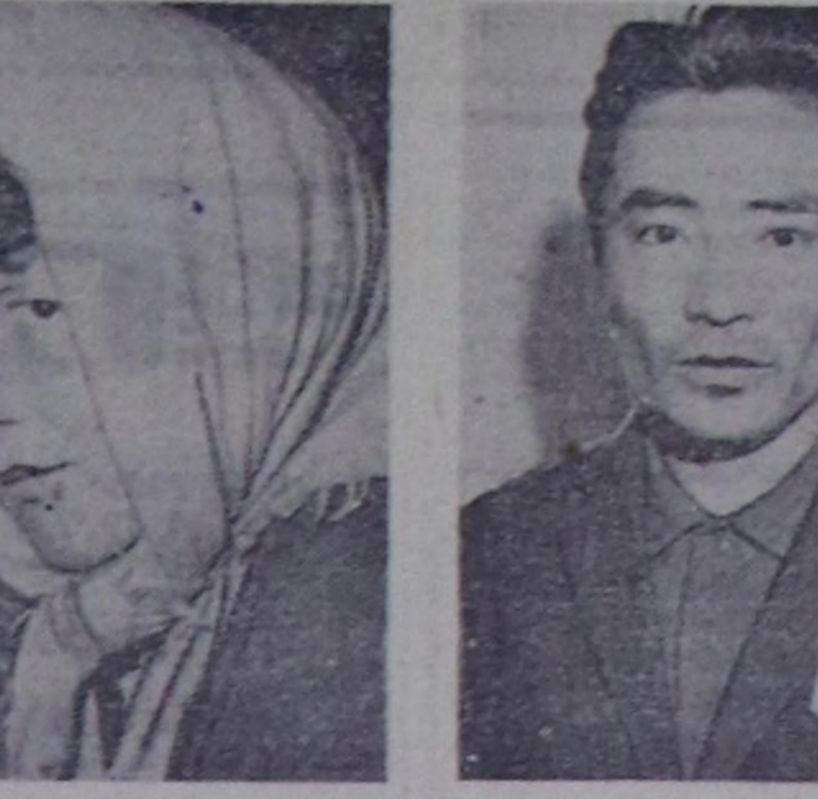
станциямы малчынар коданарында, хову тур-даларында чагай-хөдө түтүткөн бажычарымы, эки калжарымы бооп турары — колдуунда Ва-силь Григорьевичтин ажал-ишчинин түнөлү-дир.

Кара-Чираада хойжусуларнын чуртталга бажы-чары, оларнын төвүндө алап, хөвө белем кел-жилер Криковтун сөөлү чыдарда кылж ажалына бурун калааржыр. Дуржуламы тудуку-нун шөвөр холдарынын амы-дуузын көргөн кижилер шуптузу-ла улуу-биле четтирдип дижыр.

Ч. САЛЧАК.

ЧООДУ ТОГАЛЕВИЧ ЧАЛБАА рес-публиканың хоочун малчыларынын бирээни. 1936 чылдан бээр «Элегесте» совхозка мал кадарып, 1956 чылдан бээр хойжудан келген. Ол ам 62 хар-дыг, өвөсөнөр болза-да, дооскап чок малчын эртен чылым база ка-лап хой малды берген.

Тандынын аныктыгы районун ажал-агынын бүгү адырларында илдепкейлиг кирип турар. Оон бир херечин — дуржула станциясында ГАЛИНА ЯКОВЛЕВНА СЫГАРЕВА бо-дур Комсомолчу саначы кыс. чү-дө илгич чылымда саначылар турар болза-да, эртен чылым 16 ишчын бирөөндөн-не 217 литр сүттү саап алаан.

Амык механизатор МИХАИЛ ОКАН-ООЛОВИЧ МОНГУШУН ат-сураа чеге «Тиледеге» совхозта эвес, харин республикада сура-жалан. Техникага чүдү-чүрөөндөн инак ажалга чүтүлдүг механизатор тракторун рулюк, комбайны-ны штурвалын ам-да мурнуку одуруга тутушкан.

ФЕДОР АЛЕКСЕЕВИЧ ЕРМОЛА-ЕВ — «Межегей» совхозтун трактор-хову бригаданынын бригадир, Танды район Советинин депутаты.

Оон куш-ажылыч намырларын дугайын ил Ленин орден, «Куш-ажылыч шыгалар дээр» иш. «Кур болган шурунук чедерини шигээ-чел элгын дээр» иш медалы тере-челес гуурап Амы үгө оң бригада-ны техник сентегезин эки соруду турар.

Хураган алыр талазы-биле рес-публика чемпиону болуру илди-ла бедик депке, «Тиледеге» совхозтун хойжусу ДАЖЫ-СЕРЕН ДОПКА-ОВИЧ КУУЛАР 1966 чылда чүс хойга онааштыр 123 хураган алган, ол бедик атка төлөнтп болган. Бо кы-лайла чылда база-ла бири чед дээр шуудуруг демисежи эгелен.

ТӨӨГҮДЕН ОДУРУГЛАР

Совет эрге-чагырга дээш

В. И. Ленинниң идеясы, удуругаымын-биле боттаган Уагу Октябрьниң азымында Тыва чед, оон илдеринин амырларын та-птыртышымын-биле чарыкчыларын хоочун салгалдыг ивижилер, ылазын Совет эрге-чагырга дээр демисежин чорал кижилер бистер чоргаарал-биле көрүп чор бис.

Хоочун партизан, солдат Сергей Кузнецов Коветоика поманды-лапкан орус тыва илдеринде тургустунган партизан от-рядынын алдар-биле иштитин даямын херектерин бо-ла сактып кээр-дир мен. Мен о отрядтын составында партизан-нан кирип чораш, 1921 чылдын майда Таралымын тулаууш-кунуна кирипкен, Казанецтын аң дөрбөкчелерин чыла шапты-тын. Оон соңунде, ол чылдын декабрда Сут-Бажыга уаг ту-чушкунга Барын Мооуду тавартыр кирип илген генерал Ба-кичнин халдашынын партизан болган шегер коза хууд-ый-ба кылдыр чугура шапкан, алаа оон шеринден, эдериң ил-деринден үш муң ирек илдерин тууду ап, чамдыктарын одур-ген.

Тысынан тускай күрүне боон, чаа орус-биле хөгжүрүнгө фе-одал, теократ идгеттер база удураланып турган. Амык респу-бликаны камгааларынын херонге кирип аас-леккек мээр база онаашкан, 1924 чылда Хемчикке, 1930 чылда баш-ла Хемчикке, 1932 чылда Тере-Халга болулаан үймөкчелерин базарыга өске шегер өөрүм-биле калды кирипкен мен.

Уагу эрге-чагырга аас-леккек дээр демиселдин түнөөн-Тыва Совет Социалисттик Автономнун Республика болган ол-дур. Амык амык салгал хоочундарын алдары херон уламчыла-шаан, коммунисттик тургустунуңуну мурнуку одурунда турган турары — алдары, кыраан-ачалары бистерин чоргааралып турар.

И. МААДЫР-ООЛ,
хоочун партизан.

Озуктан тракторга чедир

Революция мурундагы Балгазынга, илди бичин колдугеже кирип чыдар суң бажын догаандыр, наздан байлышарымы, кол-дуу-лаа илш оук алдышарымы каш адын таралышарымын турган турарын салтырга, дүште-даа чүгө дег-дир. Ичкан бистер, Мед-ведде, Балганин, мен дээр өскөдөр-даа, эки амырлар болза деп канчаар күвөейн чорудуу дээр!

Маңа революциянын, харин Октябрь революциянын чал-быкымы чедип келер, оон-биле аттан, «Революциянын чалбыкымы деп колхоз тура бээр деп кайып бодан боор бис. 1918 чылда Октябрьниң чалымы Тывага чедип келгенде, Совет эрге-чагырга дээр, күзөн чоран аас-кежини дээр, партизанын кириптинес, тилдепкес-даа.

1921 чылда, байдал чүгөр тайбычын бээр, эрги партизан-нар ЧАЭ тургускап, колхоз деп ададымыс. 18-ле өрге, колхоз-хөргөчү эвеш дээр, колхоз кылдыр бадылаан. Шегелеге хө-вөр, 1924 чылда өрге 29 алган. Ам-на бадылаан.

Ичкан чүгө деп бис? Каш борбак оук, демир алдымы, маш илдерлер, чорон ажал эвт. Алаа оскөтөлп алган, күрүне дуа-лачымыга дайыган, колхоз хөгжүп өгөлөн. Упуш-дужуктур чыдар улашкан. Ичкан агрынын, зоотехник, инаксер деп уауе бар эвес, ол аттары-даа билбес турдуу. Кижилер кызымак-даа, чүтүлдү-даа турду. Илдеринде колхозга б-ла эр кижин артан. Бугу ажал херекчелеринин аянтына кайгыган. Оларнын чамдыктары божуур чедик ирешкенде-ле, санданан аң кыраан саам алган, алаа бедиктеги аянтын ажалдан турду.

Ам калдыр-дур. Колхоз 62 трактордун, 48 комбайнын. Мур-пунда бисе оо кире саным алдым херек чок, тараа, сген кал-дырлар-даа турбаан чымы. Колхоз чүс-дир илш эртен чы-лым бир-ле чүгө чок кадымын керек апарган, ону сурагалып-тымылаан, ичкан болган бир ичкан хурага чараан — баа-ла кым-даа экекелбөн. Ол хоокуй иччаар бажы-биле чаштына бер-гени ол-дур.

Колхоз эртен чылым 2165 муң рубль орута алган. Мында дээр, ортумак эртен он-он специалистер, хой амык мергежиди энемек колхозчулар бар. Олар колхозтун бөгүнү, даарта-мын чүгүр.

И. ТЫРЫШКИН,
колхозчу пенсионер.

Хөвөң Ышкаш хоюг дүк

«Элегесте аян туткан Эркин үнүг тракторуну...» деп ир «Элегесте» совхоз тараалап турган дээрин айтып турган. Ам оон кол байлаа—хөвөң шыкшан хоюг дүктүг хой апарган.

Көдэ ажал-агынын бүгү адырларын хөгжүдүп негелен хоочун ажал-агы 1928 чылда күрүне ажал-агынын кылдыр тургустун-ган. Ичкан хой дугайын-даа бодован, ону көдэ ажал-агынын чаа арга-биле, эртемге үндөлөп хөгжүдүрэн барымдалап тур-гускан. 1929 чылда 80 гектар тарыгалыг, 23 айттыг, 1930 чыл-да 4 бичин трактордун турган соңго, ам кайгачы өңү сабы-раан, 4 уагу сабырамы, 14 муң га тарыгалыг, 27 муң баш малдыг, оон иштине 24 муң баш нарын дүңгү хойдуг.

Бир техниканы четче санаары-даа берге. Трактор бешин 133, комбайн—64, автомашина 60 амыг. Көдэ ажал-агынын бүгү про-дуктуларын күрүнеге хой-биле салдып турар.

Бир кол чүгө—сөөлө көдэ ажал-агынын Тывага социалисттик сү-биле чорудурышын эртем-дуржула базам болган уагу бугу-руге болурун аңгыда, чаа илдерин эртем-белгилер, техника-мын эртен-чүгөндөн кижилерин белеткенде, мурнак чыларын одуруун көвүдөтп өстүргени болур. Республиканын ажал-агы чедеринде ажалдап чорур хоочун механизаторлар Чамык, Су-ла, Дегер-оол дээр, өске-даа хоочун механизаторлар «Элегесте» бис дижир.

Хоочун совхозтун бөгүнүгү-даа, даартамын-даа кайгачык. Мал болган чед ажалымын бүгү продуктуларын бугурун база кү-рүнеге сазар планларын эртен чылым эки күвөгөтөн. Бо кыла-ей-лг чылым — оларын хуусаа белине күвөгөтөн хүрөкчелер. Ону Ч. Чалбаа, О. Самбала, Т. Тушницин, О. Дегер-оол монкан хой саным мурнакчы кижилеринин ажал-агы болган турар.

Чаа беш чылда совхозтун бажымы база берип болур. 1970 чылда хойунун иштин санын 30 муң, боданымы—2600 чедирин, 96 тонна нарын дүктү, 8880 тонна тарааны бугурун апаар. Бо сорулганы чедикшикни шигитирээр дээр, элегестелер күвөгөтөн ишчинин ажалдап, сорукутун чарикан турар.

И. ЗВЕРЕВ,
кол мал илчиди.

РЕПОРТАЖ

Алааттың №1 сүт-баран фермасына дүштө хан келди...

Республиканын үшкү чери база-ла биздин саанчымыс...

Оң кодым дык уаг хемчээдиги чеге чагыла берген...

Чүгө чангыс ол кайжада белин ээзон каш национал...

Бизаа кайжаанын кирип келди. Уш кижиз бы- аалар...

— Бо юбилейди чыда бистин саанчыларымыс сүт...

Чоодаксымаар кижиз хулузурун, бодуче айтыктам: — Мен-дир мен — диди.

— Оң-дир мен — диди. Бо бизааларын бир ай бурун- гаар...

Бизаа кайжаанын кирип келди. Уш кижиз бы- аалар...

— Бо юбилейди чыда бистин саанчыларымыс сүт...

Муриакты бизаа ажаакчымыс болуп шыгарган Зуб- ко...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Силерин ферманы интернационалды коллектив дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

Бистин фермада алам-бүрү националдар бар. Шунтуусу...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

— Саанчылар, кадарчылар, бизаа ажаакчылары дээр...

— Чаа тороон бизааларың эи-не баштай келер че- ри...

Районунуң культура-чырыдымшы- да кайсым-даа 326 олуттуг школа- ларын туткан...

ЧУРУКТА: Танды районунуң танчы коллективин «Чагытайга дыштанылга» деп танышмыс ойнан тур.

Коммунисттик партиянык болгаш Совет чактын ада агыш салдымыс...

ТАНДЫ ДУГАЙЫНДА

Чурттуг чуруун көрүптөргө. Адыш оку Танды чүвө. Чугаламыс таныжарга.

Шаандагы ырлар

Ойта дүшпөс оглаз сарыг. Оюннарнык чылгызында. Оттук согар наң-на демир.

Киржиринче чалап тур

Дыштаныр хүннү ажыктыг кылдыр эрттерин кым-даа күзээр. Бидыг болганда эң ажыктыг дыштанылга...

Ярославль вокзалына кыдат маскарад

НЬЮ-ЙОРК (СЭТА). Орук айы- биле совет найсысалга чоруп турган болгаш январь 25-те Кызыл шөгө...

Никарагуада байдал

НЬЮ-ЙОРК (СЭТА). Манагуада дүшүкүрүг байдал үргүчүлөшкөн. Национал гвардейлер коорай төүдө...

ВЬЕТНАМ УЛУСТУ ДЕТКИР ВЦСПС-ТИН МЕДЕГЛЕЛИ

Январь 15-18-те америк самолёттар Вьетнамдын Демократтик Республикасынын үлдөтүр төптөрү...

ТЕЛЕГРАФ МЕДЭЭЛЕП-ДАМЧЫДЫП ТУР

Япон социалистерниң негелделери

ТОКИО. (СЭТА). Япониянык Социалисттик партиянык чигинче секретари Тамони Нарита Сатонун тазаванын шыгашып шунтугүдөөн...

Улуг Октябрга уткуштур

СОФИЯ. Октябрың социалисттик Уагт революциянык 50 жыл оюнга алдыр...

УЛАН-БАТОР. Увэя солунун редациясы

Улуг Октябрың 50 жыл оюнга алдыр болгаш эки расказтар болган өктертер дээр конкүрестү чарашан.

редакцияның адреси:

Кызыл Шөгө - Кравченко кудумчуу, бажы №3 ТЕЛЕФОН: 21-27, шөгө...

Хайым ишке чалынтмай бээр.

Башкы Танды сиртин кырлап, Чайлаг чедип шыдар сен бе? Малчын-биле чарып салып, Шаңжал чаалап алыр сен бе?

Амгы ырлар

Көчүгү эрес оолдар, чыстар Көчөтөв суурунда. Орулгарга бедик дүжүт, Оңгар-Хөвү шаларында.

Танда районунуң танчы коллективин «Чагытайга дыштанылга» деп танышмыс ойнан тур.

А. АПРНИЦ фотосу.

Танда районунуң танчы коллективин «Чагытайга дыштанылга» деп танышмыс ойнан тур.

А. АПРНИЦ фотосу.

Танда районунуң танчы коллективин «Чагытайга дыштанылга» деп танышмыс ойнан тур.

А. АПРНИЦ фотосу.

Танда районунуң танчы коллективин «Чагытайга дыштанылга» деп танышмыс ойнан тур.

А. АПРНИЦ фотосу.

Танда районунуң танчы коллективин «Чагытайга дыштанылга» деп танышмыс ойнан тур.

А. АПРНИЦ фотосу.